AB-ORTA ASYA ZİRVESİ

Seyda Nur OSMANLI

Misafir Araştırmacı

3-4 Nisan tarihleri arasında Özbekistanın Semerkant şehrinde Avrupa Birliği (AB) ve beş Orta Asya ülkesi arasında AB-Orta Asya zirvesi gerçekleşmiştir. İlk kez gerçekleştirilen AB-Orta Asya zirvesi, ABnin son dönemde Orta Asyaya artan ilgisini yansıtmaktadır. Orta Asya ülkelerine yönelik ilk strateji belgesini 2007 yılında kabul eden AB, 2019 yılında AB ve Orta Asya Ortak Bildirisi: Daha Güçlü Bir Ortaklık İçin Yeni Fırsatlar adıyla güncellenmiş strateji belgesini kabul etmiştir.[1] 2020lerin başından itibaren AB, Orta Asya ülkeleri ile ekonomi, iklim değişikliği, ticaret ve güvenlik ile ilişkili alanlarda ilişkilerini güçlendirme yoluna gitmiştir. Bu açılımda, Rusya-Ukrayna Savaşının bölgesel etkileri ve savaş nedeniyle Rusyaya uygulanan yaptırımlar önemli rol oynamıştır. Rusyaya uygulanan yaptırımların etkili olması için Orta Asya ile iş birliği yapmak gerektiği belirtilmiştir.[2] AB, yakın iş birliği için Türkmenistan dışındaki dört Orta Asya ülkesiyle Gelişmiş Ortaklık ve İş Birliği Anlaşmalarını (EPCA) hayata geçirmiştir. 2021 yılında ise, Çinin başlattığı Kuşak ve Yol Girişimine alternatif olarak Küresel Geçit Projesini ilan etmiştir. Küresel Geçit Projesi; dijital, enerji ve ulaşım sektörlerinde demokratik ve iyi yönetişim ilkeleri doğrultusunda, temiz ve sürdürülebilir projeleri hedefleyen 300 milyar euroluk yatırım girişimidir.[3] AB, Orta Asya ülkelerini bu projeye dahil etmiştir. 2023 yılında ise, Orta Asyaya yönelik AB ile Orta Asya Arasındaki Bağların Derinleştirilmesine Yönelik Ortak Yol Haritası adlı yol haritasını kabul etmiştir.[4]

ABnin Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminden yararlanan Orta Asya ülkelerindeki doğrudan yabancı yatırımların %40tan fazlasını, AB yatırımları oluşturmaktadır.[5] Enerji, kıymetli madenler, yeşil dönüşüm, dijital yatırımlar gibi alanlarda ABye çeşitli iş birliği alanı sunan bölge ülkeleri, Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle ulaşım alanında da Trans-Hazar Uluslararası Ulaştırma Rotası ile ABye alternatif bir güzergah sunmaktadır. 2024 yılında AB, Küresel Geçit stratejisi doğrultusunda Küresel Geçit Yatırımcıları Forumunda, Avrupa ve Orta Asyayı bağlayan Trans-Hazar Uluslararası Ulaştırma Rotası ulaşım ve lojistik projelerine 10 milyar Euro tutarında yatırım taahhüdünde bulunmuştur.[6] Dönemin AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell; güvenlik, ulaşım, enerji çeşitliliği ve küresel zorluklarla mücadele için Orta Asya ülkelerinin son dönemde AB için önemli bir ortak haline geldiğini dile getirmiştir.[7]

AB-Orta Asya zirvesinden kısa bir süre önce, 27-28 Mart tarihlerinde AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas; Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistanı

ziyaret ederek zirve hazırlıkları hakkında görüşmeler gerçekleştirmiştir.[8] 27 Mart tarihinde Kallasın katılımıyla Türkmenistanda AB-Orta Asya Dışişleri Bakanları 20. Toplantısı gerçekleşmiş ve ticaret, iklim değişikliği, demokrasi ve yaptırımlar gibi konuların ele alındığı 23 maddelik Ortak Bildiri yayınlanmıştır.[9]

AB-Orta Asya Zirvesine beş Orta Asya liderinin yanı sıra, AB Konseyi Başkanı Antonio Kosta ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ve AB'ye bağlı uluslararası finans kuruluşlarının üst düzey yöneticileri katılmıştır.[10] Zirvede AB-Orta Asya ticareti açısından esas olarak ulaşım, enerji, kıymetli madenler ve yeşil yatırımlar öne çıkmıştır. Bu durumda, ABnin yeni enerji kaynaklarına ve kıymetli madenlere erişim ihtiyacı rol oynamıştır. Zirvenin en önemli sonucu, AB ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine yükseltilmesidir. AB, bölgeye yönelik ulaşım, kıymetli madenler, enerji ve iklim ve dijital bağlantı projelerine yönelik 12 milyar dolarlık yatırım paketi açıklamıştır. Zirve sonunda, AB-Orta Asya Zirvesi Ortak Bildirisi yayınlanmıştır. Ortak Bildiride; 2019 AB Orta Asya Stratejisi ve 2023 Ortak Yol Haritası hedefleri doğrultusunda iş birliğinin derinleştirilmesi hedeflenmektedir. Ortak Bildiride, Rusyaya yönelik yaptırımların aşılmasının önlenmesi, ortak güvenlik zorlukları, Trans-Hazar Ulaşım Koridoru ve Orta Koridora altyapı desteği, kıymetli madenler için iş birliği ve tedarik zincirleri, Ukrayna ve Afganistan sorunu, su ve enerjide iş birliği, iklim değişikliği, demokrasi ve insan hakları, terörizm ve radikalizmle mücadele konuları ele alınmıştır.[11]

AB-Orta Asya ülkelerinin derinleşen iş birliğinde Orta Asya ülkeleri açısından, Özbekistan ve Kazakistanın başta Fransa olmak üzere AB ülkeleri ile giderek yakın ilişkiler geliştirmelerinde görüldüğü gibi, dış politika araçlarını ve partnerlerini çeşitlendiren stratejilerinin rol oynadığı belirtilmektedir.[12] Zirve esnasında Orta Asya liderleri AB ile ilişkilerini ulusal hedefleri doğrultusunda derinleştirmek istediklerini ifade etmiştir.[13] Bu açıdan ABnin, özellikle yeşil dönüşüm politikalarıyla Orta Asyanın kalkınma hedeflerini desteklediği görülmektedir.

Orta Asya ülkeleri ve Avrupa arasındaki bölgesel bağlantının güçlendirilmesi, Orta Koridor ve Trans-Hazar Ulaşım Koridoru yatırımlarının ana gündem maddelerinden birini oluşturduğu AB-Orta Asya Zirvesinde, Türkiyenin yer almaması; zirve hedeflerinin hayata geçirilmesi için eksiklik taşımaktadır. Türkiye, bölge ülkelerinin bağımsızlıklarını kazandığı tarihten itibaren ulaşım, ekonomi, kültür konularında çeşitli kurumsal girişimlerle iş birlikleri yürütmüş, yıllar içinde bağlarını derinleştirmiştir AB; Rusya, Çin, Türkiye veya İran gibi bölgede kültürel, güvenlik, ekonomik açıdan derin bağlara sahip bir aktör konumunda değildir. Açıkladığı yatırım paketleri ise tek başına, diğer aktörlerden üstün bir konuma sahip olmasına yeterli değildir. Bu bağlamda, ABnin Orta Asya ülkelerine bir blok olarak yaklaştığı ve ilişkilerini derinleştirdiği söz konusu yeni stratejisine, Türkiyenin dahil edilmesi ABnin politikalarını güçlendireceği gibi bölgenin entegrasyonunu da kuvvetlendirecektir. Ancak AB, bir kez daha Türkiyeyi ötekileştirme yaklaşımını sürdürdüğü, AB içindeki Türkiye karşıtlığına pirim verdiği izlenimi vermektedir.

**Görsel: Euronews,* https://tr.euronews.com/my-europe/2025/04/04/semerkant-zirvesi-ab-ve-orta-asya-ulkeleri-ortaklik-anlasmasi-imzaladi

[1] The EU and Central Asia: A Growing Partnership with Potential and Ambition, 18 Şubat 2025, *The Diplomatic Service of the European Union*, https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-and-central-asia-growing-partnership-potential-and-ambition_en

[2] Cengiz Tomar, AB'nin Orta Asya'ya Artan İlgisi: Avrupa Birliği Küresel Geçit Projesi, *Anadolu Ajansı*, 20 Şubat 2024, https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-abnin-orta-asyaya-artan-ilgisi-avrupa-birligi-kuresel-gecit-projesi/3142543

[3] Global Gateway, Actions, *Results and Services Delivered by the European Commission*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/global-gateway_en

[4] Joint Roadmap for Deepening Ties Between the EU and Central Asia, *Council of the European Union*, 23 Ekim 2023, https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14587-2023-INIT/en/pdf

[5] Assem Assaniyaz, EU-CA Investors Forum Announces □□□ Bln Commitment for Development of Trans-Caspian Transport Corridor, *The Astana Times*, 29 Ocak 2024, https://astanatimes.com/2024/01/eu-ca-transport-forum-kicks-off-in-brussels-eib-global-allocates-over-1-6-bln/

[6] Assem Assaniyaz, EU-CA Investors Forum Announces □□□ Bln Commitment for Development of Trans-Caspian Transport Corridor, *The Astana Times*, 29 Ocak 2024, https://astanatimes.com/2024/01/eu-ca-transport-forum-kicks-off-in-brussels-eib-global-allocates-over-1-6-bln/

[7] Assem Assaniyaz, EU-CA Investors Forum Announces □□□ Bln Commitment for Development of Trans-Caspian Transport Corridor, *The Astana Times*, 29 Ocak 2024, https://astanatimes.com/2024/01/eu-ca-transport-forum-kicks-off-in-brussels-eib-global-allocates-over-1-6-bln/

[8] EU-Central Asia: Preparing for first-of-its-Kind Summit Meeting Aimed At Bolstering Trade, *Eurasinet,* 31 Mart 2025, https://eurasianet.org/eu-central-asia-preparing-for-first-of-its-kind-summit-meeting-aimed-at-bolstering-trade

[9] Bahtiyar Abdülkerimov, AB-Orta Asya Dışişleri Bakanları 20. Toplantısı Türkmenistan'da Yapıldı, 27 Mart 2025, *Anadolu Ajansı*, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-orta-asya-disisleri-bakanlari-20-toplantisi-turkmenistanda-yapildi/3521653

[10] Bahtiyar Abdülkerimov, Ata Ufuk Şeker, Meiramgul Kussainova, Nazir Aliyev Tayfur , Özbekistan'da Birinci Avrupa Birliği-Orta Asya Zirvesi Başladı, *Anadolu Ajansı,* 3 Nisan 2025, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ozbekistanda-birinci-avrupa-birligi-orta-asya-zirvesi-basladi/3528122

[11] Joint Declaration Following the First European Union-Central Asia Summit, *Actions, Results and Services Delivered by the European Commission*, 4 Nisan 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_980

[12] Derya Soysal, EU-Central Asia Summit In Samarkand: Why Uzbekistan?, *Eurasiareview*, 4 Nisan 2025, https://www.eurasiareview.com/04042025-eu-central-asia-summit-in-samarkand-why-uzbekistan-oped/ ; Derya Soysal, Meeting In Samarkand: Tokayev And Von Der Leyen, Ideal Partners?, *Eurasiareview,* 6 Nisan 2025, https://www.eurasiareview.com/06042025-meeting-in-samarkand-tokayev-and-von-der-leyen-ideal-partners-oped/

[13] Bahtiyar Abdülkerimov, Ata Ufuk Şeker, Meiramgul Kussainova, Nazir Aliyev Tayfur , Özbekistan'da Birinci Avrupa Birliği-Orta Asya Zirvesi Başladı, *Anadolu Ajansı,* 3 Nisan 2025, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ozbekistanda-birinci-avrupa-birligi-orta-asya-zirvesi-basladi/3528122

Yazar Hakkında :

Seyda Nur OSMANLI, 2015 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2021 yılında, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında "Kuşak ve Yol Girişimi: Cibuti ve Pakistan Örnekleri" başlıklı teziyle Yüksek Lisans derecesini almıştır. Osmanlı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Doktora Adayıdır. Çin dış politikası, Çin-ABD ilişkileri, Türkiye-Çin ilişkileri hakkında çalışmalarını sürdürmektedir. Osmanlı, AVİM Uygulamalı Eğitim Programı Koordinatörüdür. Ayrıca, AVİM Gümük Bülteni'in Asya Pasifik bölümünü hazırlamaktadır. Ekim 2024'den beri yana AVİM'de Misafir Araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Osmanlı, Mayıs 2026-Temmuz 2026 tarihleri arasında Erasmus+ Staj Bursu kazanarak, Bonn Üniversitesi bünyesindeki Center for Advanced Security, Strategic and Integration Studies (CASSIS) merkezinde Misafir Araştırmacı olarak staj ve araştırma faaliyeti yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: OSMANLI, Seyda Nur. 2026. "AB-ORTA ASYA ZİRVESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM). Yorum No: 2025 / 32. Nisan 08. Erişim Kasım 21, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/AB-ORTA-ASYA-ZIRVESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır